

วงล้อแห่งปัจจัย

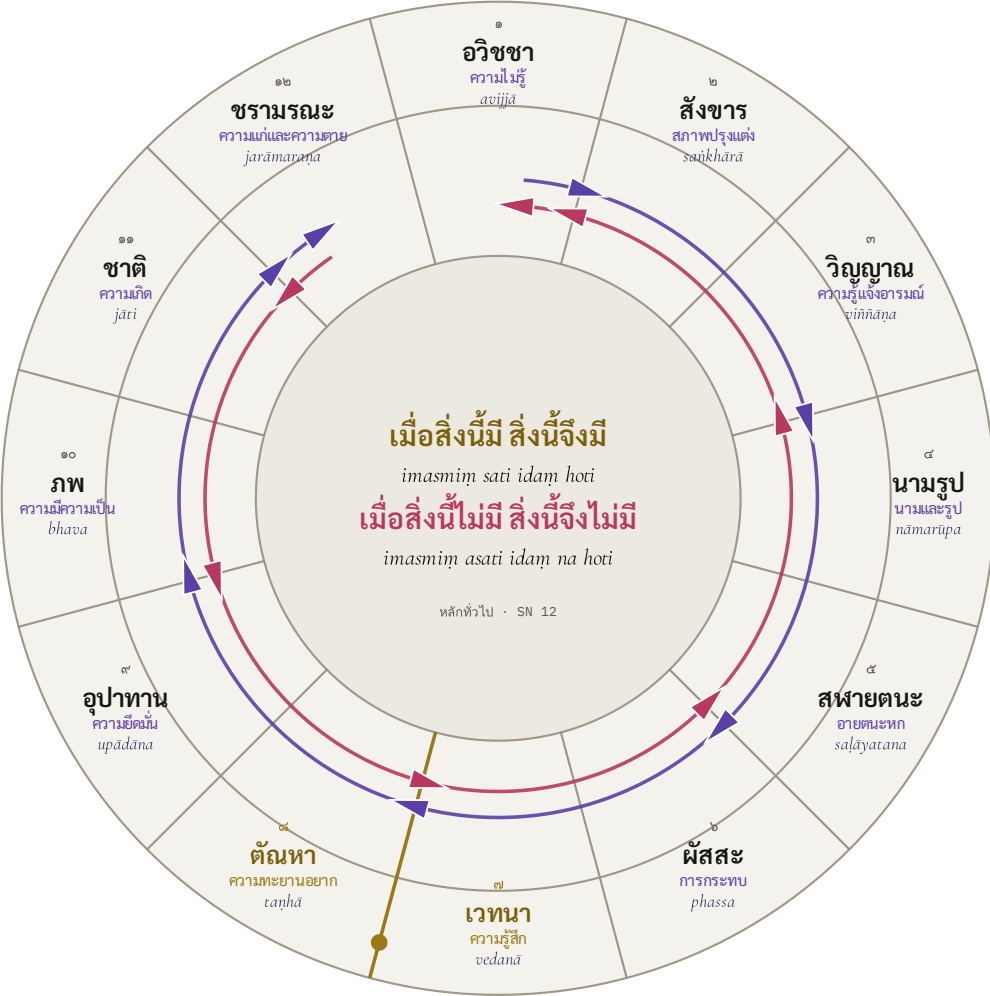
ปฏิเสธสมุปบาทที่वादไว้ตั้งท้องฟ้า: วงนอกคือองค์ทั้งสิบสองเรียงเป็นวงกลม วงในคือหลัก
ทั่วไปที่องค์เหล่านั้นคล้อยออกมา สีม่วงคือฝ่ายเกิด สีชมพูคือฝ่ายดับ สีทองคือจุดเดียวที่สาย
โซ่จะขาดได้

หลักทั่วไป

สี่บรรทัดที่ส่วนที่เหลือคล้อยออกมาเอง ดังสมการที่เพียงต้องเขียนให้ครบ คำว่า *sati* ในที่นี้
แปลว่า “มีอยู่” มิใช่ความระลึกได้ หากหมายถึงสติ รูปคำจะต้องเป็น *satiyā*

อิมัสมิง สะติ อิทัง โหติ <i>imasmiṃ sati idaṃ hoti</i> เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี	อิมัสสุปปาทา อิทัง อุปปัชชติ <i>imassuppādā idaṃ uppajjati</i> เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น
อิมัสมิง อะสะติ อิทัง นะ โหติ <i>imasmiṃ asati idaṃ na hoti</i> เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี	อิมัสสะ นิโรธา อิทัง นิรุชฌติ <i>imassa nirodhā idaṃ nirujjhati</i> เพราะสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ

วงล้อ

— ฝ่ายเกิด ตามเข็มนาฬิกา — ฝ่ายดับ ทวนเข็มนาฬิกา — จุดแทรก ระหว่าง ๗ กับ ๘

๑ → ๒
อวิชชาเป็นปัจจัยแก่สังขาร มิใช่ความโง่ หากคือการไม่มองดู: การหยิบโทรศัพท์อย่างมีดบอด

๓ • ๔ • ๕
วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ตัวเราที่เป็นผู้รับรู้ กับโลกที่ถูกรับรู้

๖ → ๗
ผัสสะกลายเป็นเวทนา ถึงตรงนี้ยังไม่มีอะไรเกิดขึ้น เวทนามิใช่สิ่งที่เราสั่งให้เกิด

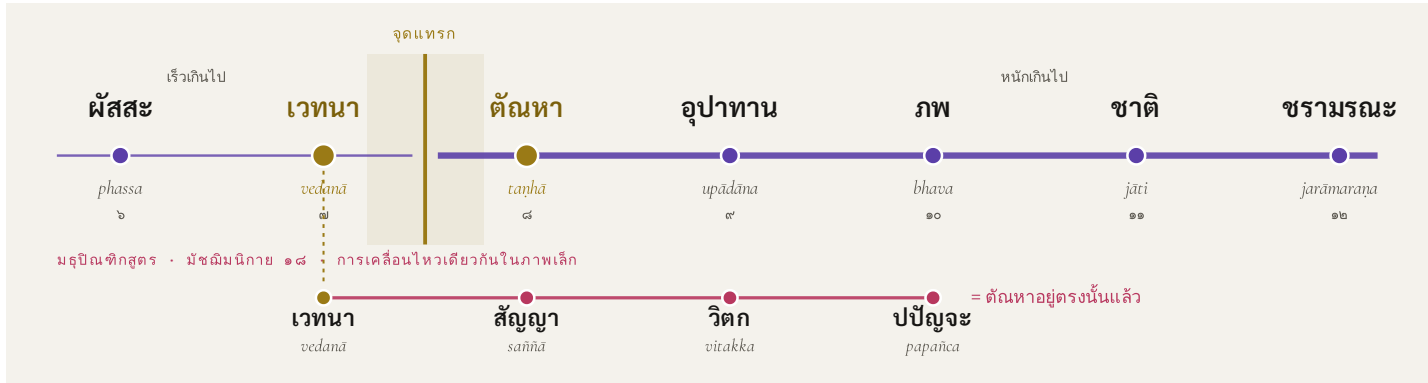
๗ || ๘
จุดแทรก จากเวทนาสู่ตัณหา: องค์เดียวที่เราสั่งให้เกิด ที่เดียวที่สายโซ่จะขาดได้

๙ • ๑๐
อุปาทาน ภพ เรากลายเป็นฝ่ายถูก เป็นผู้ถูกกระทำ เป็นผู้รู้ดีกว่า

๑๑ → ๑๒ → ๑
ชาติ ชรามरण สิ่งใดเกิด สิ่งนั้นย่อมแก่และตาย และผู้ที่ไม่มองดูก็เริ่มต้นใหม่

จุดแทรก

ทุกสิ่งก่อนเวทนาเร็วเกินไป ทุกสิ่งหลังจากนั้นหนักเกินไป มรอุปนทิกสูตร (มัชฌิมนิกาย ๑๘) แสดงการเคลื่อนไหวเดียวกันในภาพเล็ก: เวทนากลายเป็นสัญญา สัญญากลายเป็นความคิด ความคิดกลายเป็นกระแสที่ไหลต่อไปเอง เวทนาที่เพียงแต่ถูกรู้สึกย่อมไม่มีผลสืบเนื่อง

สองคำ รูปเดียว

ในภาษาบาลีมี *sati* สองคำที่บังเอิญเขียนเหมือนกัน ภาษาไทยแยกทั้งสองไว้ และภาษาไทยในชีวิตประจำวันแสดงชัดที่สุดว่าคำที่สองหมายถึงอะไร

sati · มีอยู่

ธาตุ อสุ · สันสกฤต sat · ไทย สัต- / สัจ-

คำในหลักทั่วไป “เมื่อสิ่งนี้มีอยู่ สิ่งนี้จึงมี” เป็นญาติกับ *sacca* ความจริง และ *satta* สัตว์ ในภาษาไทยธาตุนี้ยังมีชีวิตอยู่ใน สัจจะ และ สัตว์ แต่ไม่เคยเป็น สติ

sati · การอยู่กับเนื้อกับตัว

ธาตุ สรุ · สันสกฤต smṛti · ไทย สติ

เครื่องมือที่ใช้ถอนปัจจัยออก ความจำ ความระลึกได้ การไม่ลืมว่าเราอยู่ตรงนี้มีเพียงคำนี้เท่านั้นที่เข้ามาในภาษาไทยเป็นคำว่า สติ

แกนของคำว่า สติ ในภาษาไทยมิได้วิ่งจากความฟุ้งซ่านไปสู่ความจดจ่อ หากวิ่งจากการขาดหายไปสู่การอยู่กับตัว ไม่จดจ่อคือ ขาดสมาธิ นักเรียนที่มองออกนอกหน้าต่างนั้นใจลอย แต่ยังอยู่กับตัว คนเมาที่ลงไม้ลงมืออาจจดจ่ออย่างยิ่ง แต่กลับไม่อยู่กับตัว สติมิใช่ความจดจ่อ หากคือการอยู่กับเนื้อกับตัว

องค์ ๑๒ ของปฏิจจสมุปบาท

๑ อวิชชา · ความไม่รู้ avijjā ความไม่รู้ในอริยสัจสี่ และในปฏิจจสมุปบาท	๒ สังขาร · สภาพปรุงแต่ง saṅkhārā เจตนาที่ปรุงแต่งทางกาย วาจา และใจ	๓ วิญญาน · ความรู้แจ้งอารมณ์ viññāṇa การรับรู้ทางทวารทั้งหก	๔ นามรูป · นามและรูป nāmarūpa ฝ่ายนาม (เวทนา สัญญา เจตนา ผัสสะ มนสิการ) กับฝ่ายรูป
๕ สฬายตนะ ·อายตนะหก saḷāyatana ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ	๖ ผัสสะ · การกระทบ phassa การประจวบกันของอายตนะ อารมณ์ และวิญญาน	๗ เวทนา · ความรู้สึก vedanā สุข ทุกข์ หรือไม่สุขไม่ทุกข์	๘ ตัณหา · ความทะยานอยาก taṇhā แปลตามศัพท์ว่า “ความกระหาย” : กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา
๙ อุปาทาน · ความยึดมั่น upādāna ในกาม ในภพ ในศีล และพรต และในวาทะว่าตน	๑๐ ภพ · ความมี ความเป็น bhava กามภพ รูปภพ อรูปภพ	๑๑ ชาติ · ความเกิด jāti การปรากฏขึ้นแห่งชั้นทั้งหลาย	๑๒ ชรา มรณะ · ความแก่และ ความตาย jarāmaraṇa พร้อมบริวาร: โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส

ที่มา: นิทานสังยุต SN 12 (พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๖) บทสวดฉบับวัดนาป่าพง ศัพท์ตามฉบับ “ปฏิจจสมุปบาท - ธรรมว่าด้วยการเกิดขึ้นโดยอาศัยปัจจัย” บาลี · ไทย แดเนี่ยล เชอะเวอแรร์ (Daniel Schwörer) วินเทอร์ทวร์ พ.ศ. ๒๕๖๙ ๑-